

Magyary Ágnes

TESTODÜSSZEIA

(esszé a betegségről)

NYAKIG A TESTBEN

„...menteni vágyva saját lelkét...”
(Homérosz)*

Tízéves lehettem, amikor a kolozsvári nagymamám megjegyezte édesanyámnak, hogy furcsán járok. Édesanyám akkor úgy vélte, hogy nem. Aztán hamar kiderült, hogy nagymamámnak volt igaza. Annyit még a nyolcvanas évek Kolozsvárján is meg tudtak állapítani: izombetegség. Ha izom, akkor az bizony a test. Semmi köze sincs az emelkedett lélekhez. Pedig mennyire elegánsabb neurózistól szenvedni?! Arról nem is beszélve, hány világirodalmi sikert alapoztak idegbetegségre. Bár akkor még nem sejtettem, hogy író akarok lenni.

Susan Sontag szerint azok a betegségek, amelyek a lélekhez köthetők, fényes karriert futnak be a világirodalomban és az emberi gondolatokban. Ilyen emelkedett testrész a tüdő, ezáltal lesz a tébécé amolyan kifinomult nyavalya, elég csak *A varázshegyre* gondolnunk, amely műben nagyon gazdag és nagyon unalmas emberek gyógyíttatják svájci luxusszanatóriumban a szofisztikált tüdőbajukat nyolcszáz oldalon keresztül.

* Devecseri Gábor fordítása.

Ezzel szemben azok a betegségek, amelyek a testnek azon részeit támadják, amelyekről terített asztal mellett nem nagyon illik beszélni, sokkal szerényebb irodalmi karriert mondhatnak magukénak. Érthető módon, mert ami kínos, az kínos. Ilyen a rák, mondja Susan Sontag. Ez ugyanis szégyellendő.

A test takargatni való, nemhiába volt az első dolga az Édenből kiűzött emberpárnak elfedni szemérmét. Kiesni Isten kegyéből és kegyelméből annyit tesz, számunkra is zavarba ejtővé válik saját testünk. Így lett a testből gond és baj. Sokszor nem lehet mit kezdeni vele.

Az izom viszont nem olyan része a testnek, ami miatt úri társaságban feszengeni kellene. Gondoljunk csak bele korunk testkultuszába. Ma az izmos test a szép. Kigyúrt férfiak jelenítik meg korunk szépségideálját, de még a hollywoodi színésznőknek is illik inkább izmosnak lenni, mint nőiesnek. Az izom hiánya nem szép ugyan, de mivel korunk embere annyira pesszimista, hiszen hite szerint minden egyes lépéssel közelebb kerülünk az apokalipszishez, hogy minden pillanatban gyermeki módon derűlátó, azt vallja: az ember eredendően jó, távol áll tőle a fertelmes vétkek bűnös művelése, és tudja: csak edzeni kell, és bárkiből lehet atléta termetű Adonisz vagy kellemesen kisportolt Aphrodité. A szép és kimunkált test imádatát már számos nagyon sikeres politikai vállalkozás is magáénak tudhatja, elég csak megemlíteni a spártaiakat, a nácikat és a kommunistákat. Más szavakkal:

a testkultuszban élő ember derűlátása jogos és indokolt.

De visszatérve az izmokhoz. Családunk nem igazán bízott a nyolcvanas évek Romániájának hatékonyságában – főleg, ami az egészségügyi ellátást illeti –, azonnal elküldték hát az izombiopsziát Kölnbe, így aztán az izmaim hamarabb jártak Nyugaton, mint én. Ha igazán résen lett volna a román titkosrendőrség, joggal gyanakodhattak volna, hogy darabokban akarok kiszökni az országból, ami sok szempontból lassú és macerás folyamatnak tűnik, de semmiképpen sem lehetetlennek.

Tehát a testem egy része egy kis üvegcsében eljutott Kölnbe, ahol a Nyugatra szakadt, jólétben dagonyázó rokonok megállapították a csillogó-villogó rendelőjükben, hogy bizony a kolozsvári ténymegállapítás helyes: nincs mit tenni, ez izombetegség. Na de melyik? Tulajdonképpen ezzel indult a testodüsszeiám.

Nemhiába kezdődik az európai civilizáció részben a harag megéneklésével (lásd *Iliász*), részben egy izgága fickó csatangolásaival (lásd *Odüsszeia*), aki „...menteni vágyva saját lelkét...” igyekezett túlélni, és akinek a trójai háború után oly nehéz volt hazatalálnia. A végcél, Ithaka, nemhogy közelebb került volna hozzá, hanem a nagy földközi-tengeri bolyongásban egyre távolodni látszott. Én is pont így voltam: amikor kimondták a verdiktet, hogy izombetegségem van, az útvonalat nem mellékelték hozzá. Odüsszeusz tíz évig utazott, hogy

végre hazajusson, nekem négyszer annyi időbe tellett, míg megoldódott a rejtély! Így jár az ember, ha darabonként igyekszik kiszökni a saját testéből.

Amikor kiderült rólam, hogy valamiféle izombetegség okozza nálam a furcsa járást, még csak két-fajta izomkórságot tartottak számon. Az egyik fiúgyermekeket érint, ezt tehát objektív okok miatt kizárták, és mivel csak egy lehetőség maradt, azt mondták, na jó, legyen az, bár nem biztos, és különben is nem is az, de senkinek nem volt jobb ötlete. Ez volt akkoriban a Becker-féle izomsorvadás, amelyről azóta kiderült, hogy szintén csak fiúknál fordul elő. Valószínűleg akkor még nem tudták. Vagy nem tudom. De nem is fontos. Mert ha adtak volna is neki nevet, ugyanott lettünk volna, mint név nélkül, hiszen könnyebb megnevezni valamit, mint megreparálni.

Fontos-e tehát, hogy megnevezhető legyen a kórság? Az orvosok ebben megoldandó rejtvényt látnak, a laikusok meg simán hülyének nézik az embert, ha a nevét sem tudja annak, amiben szenved. És igazuk van. Mert mit jelent, ha valaki azt sem tudja, mi baja van? Csakis azt: annyira ügyetlen, még arra sem képes, hogy rendes orvost, kuruzslót vagy boszorkányt találjon magának. És vajon hol lehet ilyet találni? Csakis külföldön. Ez valamiféle kelet-európai átok, hogy azt hisszük, minden bajunkra Nyugaton van az orvosság.

Mindenesetre mi azonnal éjszakai vonatra szálltunk – hálókocsiba –, és elutaztunk Keletre: Bukarestbe, a testemmel. Az izommintám közben

Kölnben lébecolt. Nem lehet állítani, hogy a családom nem tett volna meg mindent. Nem sokra emlékszem, de mentségemre legyen mondva, nem is várost nézni mentünk. A város sötét volt – éjszaka érkezünk. Andris bácsi várt minket.

Andris bácsi – Dévényi András – Kolozsváron született, de akkor már Bukarestben volt fizikus. Ő szerzett egy híres-neves professzort, aki majd bizonyára fog tudni mondani valami okosat. Andris bácsi bármit el tudott intézni. Mestere volt a túlélésnek, már zsenge ifjú korában sikerült megúsznia, hogy elhurcolják Auschwitzba. Szóval, ő aztán tudta, mit jelent a baj, és azonnal intézkedett.

A professzor úr, professzorhoz méltóan, egy idős úriember volt, aki csak hümmögött. Kimérten és mértéktartóan. Ahogyan csak híres-neves orvos-professzorok tudnak. A tudománynak megvannak a korlátjai, ezért van a hümmögés. Ha beteg az ember, ez sohasem jelent jót. Más szavakkal: nincs mindenre válasz, és főleg, nincs mindenre megoldás, csak ezt nekünk, akik mégiscsak a nyugati civilizációs körbe tartozunk, nehéz elfogadni.

Mert tulajdonképpen erről szól ez az egész: hogyan viszonyulunk a dolgokhoz. Ha éppenséggel nem kálvinisták lettünk volna, a francia humanizmuson nevelkedett kockafejű Jean Calvin tanításait követve, nyilván pópához mentünk volna. Ők, köztudomású, a fekete és a fehér mágia alapos ismerői. A híres-neves professzor ezt nem javasolta.

Homéroszi derű – mondják az *Odüsszeiáról*. A derű fontos, mondják a rákos betegnek. Derűs

vagyok – mondja Esterházy Péter a *Hasnyálmirigynapló*ban. Valóban nem mindegy, hogyan viszonyul az ember a saját szerencsétlenségéhez, Odüsszeusznak sem lett volna sokkal jobb, ha kesereg a hazafelé vezető úton, ahol az egymás után sorjázó kalandok tulajdonképpen újabb és újabb esélyt jelentettek arra, hogy meghaljon.

A betegnek sem illik keseregni, különben könnyen rásüthetik, hogy saját magát betegíti meg. Ennek iskolája van. Könyvek sokasága bizonygatja, hogy igenis a lelkünk betegíti meg a testet. Ép testben ép lélek – tartja a közmondás. Nem véletlen, hogy Odüsszeusz is leginkább a lelkéért aggódott kissé túl kalandosra sikeredett utazásai során, és kevésbé izgult a testi épsége miatt.

MAGVETŐ
KÖNYVKIADÓ ÉS KERESKEDELMI KFT.
www.magveto.hu
www.facebook.com/magveto
magveto.kiado@lira.hu
Felelős kiadó Dávid Anna

Nyomta és kötötte a Generál Nyomda Kft., 2025-ben
6728 Szeged, Kollégiumi út 11/H
www.generalnyomda.hu

Felelős szerkesztő Dávid Anna
Kézirat-előkészítő Balogh Emerencia
Korrektor Molnár Eszter Edina
A borítót Árvai Judit,
a kötetet Pintér József tervezte
Műszaki vezető Takács Klári
Kiadványszám 9396
Plantin betűtípusból szedve
ISBN 978-963-14-4524-4